

ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ «ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
КАФЕДРА ЗАГАЛЬНОПРАВОВИХ ТА ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Директор ІФІ «ОЮА»

проф. Роман САВЧУК

«12» грудня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТУ
ІСТОРІЯ ДЕРЖАВИ ТА ПРАВА
ОК 9**

рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
ступінь вищої освіти	бакалавр
галузь знань	26 Цивільна безпека (К Безпека та оборона)
спеціальність діяльність)	262 Правоохоронна діяльність (К9 Правоохоронна
освітня програма	Правоохоронна діяльність

Розробник програми: к. філол. н., доц. Кисляк Леся Несторівна

Затверджено на засіданні кафедри загальноправових та гуманітарних дисциплін
(протокол № 1 від 28.08.2025 р.) та актуалізовано, відповідно до рішення
Вченої ради (протокол № 5 від 12.12.2025 р.)

Завідувач кафедри загальноправових
та гуманітарних дисциплін

Лілія КОРИТКО

Керівник навчального відділу

Ірина ЯЦКІВ

Гарант освітньої програми

Сергій ТОМИН

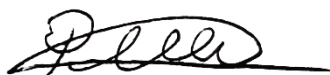
Науково-методична рада (протокол № 3 від 12.12.2025 р.)

Голова науково-методичної
ради

Олександр ФЕЛИК

Заступник директора

Олександр ФЕЛИК

РОБОЧА ПРОГРАМА ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА

1. Опис освітнього компонента					
Назва освітнього компонента	<u>Історія держави та права</u> <u>History of the State and Law</u>				
Освітня програма	Освітньо-професійна програма підготовки здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 26 «Цивільна безпека» за спеціальністю 262 «Правоохоронна діяльність» (галузі знань К «Безпека та оборона» за спеціальністю К9 «Правоохоронна діяльність» – в редакції постанови КМУ від 30.08.2024 р. № 1021 для набору з 2025 року включно)				
Рівень вищої освіти	Форма навчання	Тип	Курс	Семестр	Обсяг, кредит / год
Перший (бакалаврський) рівень	Денна, заочна форма навчання	О	1	1, 2	денна ф/н – 6/180, заочна ф/н – 6/180
Короткий опис предметної сфери	<p>Навчальна дисципліна «Історія держави та права» складається з двох взаємопов'язаних частин: історії держави та права зарубіжних країн і історії держави та права України. Обидві частини побудовані за хронологічним принципом і можуть вивчатися як самостійно, так і у взаємозв'язку, що забезпечує цілісне розуміння розвитку державно-правових явищ.</p> <p>Дисципліна є фундаментальною складовою професійної підготовки майбутніх фахівців у сфері правоохоронної діяльності. Вона спрямована на вивчення закономірностей виникнення, становлення та еволюції держави і права як єдиного соціально-правового феномену, а також аналіз взаємодії правових норм, державних інститутів і суспільних процесів у різні історичні періоди.</p> <p>Особлива увага приділяється дослідженню генезису системи правового регулювання суспільних відносин, розвитку правоохоронних інститутів, форм і методів здійснення державної влади, а також трансформації правових систем у різних країнах і в Україні. Вивчення дисципліни сприяє формуванню історико-правового мислення, розумінню витоків сучасної правоохоронної системи, її принципів і функцій, що є необхідним для ефективного виконання професійних обов'язків у сфері забезпечення законності та правопорядку.</p> <p>Дисципліна забезпечує розуміння генези держави і права, формує системне мислення, здатність аналізувати правові явища та використовувати історичний досвід у професійній діяльності. Засвоєння дисципліни формує історико-правове мислення, необхідне для професійної діяльності у сфері правоохоронних органів.</p>				
Викладач освітнього компонента	<p>Кисляк Леся Несторівна, доцент кафедри загальноправових та гуманітарних дисциплін Івано-Франківського інституту «Одеська юридична академія», кандидат філологічних наук, доцент. Івано-Франківськ, вул. Максимовича, 13 каб. 409 kyslyak.lesya73@gmail.com</p>				

Мова викладання	Українська
------------------------	------------

Передумови	Передумовою вивчення дисципліни «Історія держави та права» є вивчення навчальних дисциплін «Українська мова (за професійним спрямуванням)», «Загальна теорія держави та права» та інших дисциплін, які формують загальні та фахові компетенції.
-------------------	---

Пострекізити	<p>Вивчення курсу «Історія держави та права» є підґрунтям для подальшого вивчення дисциплін: «Загальна теорія держави та права», «Організація роботи правоохоронних органів», «Конституційне право», окремих галузей права: конституційного, адміністративного, цивільного, господарського, трудового, сімейного, кримінального та ін., з метою формування глибоких та всебічних теоретико-прикладних знань та навичок у сфері професійної діяльності.</p> <p>Забезпечує розуміння генези держави і права, формує системне мислення, здатність аналізувати правові явища та використовувати історичний досвід у професійній діяльності.</p>
---------------------	---

2. Структура освітнього компонента		
Види навантаження	Денна форма год.	Заочна форма год.
Кількість кредитів / год	3/90	3/90
Усього годин аудиторної роботи, у т. ч.:	40	14
• лекційні заняття, год.	20	8
• практичні заняття, год.		
• семінарські заняття, год.	20	6
• лабораторні заняття, год.		
Усього годин самостійної роботи, у т. ч.:	60	76
• контрольні роботи, к-сть / год.		
• індивідуальне науково-дослідне завдання, год.	10	10
• підготовка до аудиторних занять та контрольних заходів, год.	50	66
Екзамен	+	+
Залік		

3. Мета і завдання освітнього компонента	
Мета навчальної дисципліни	<p>Мета викладання навчальної дисципліни «Історія держави та права» полягає у набутті студентами необхідних знань про етапи розвитку державності і права від найдавніших часів до сьогодення, вміння проводити аналіз подій та історико-правових явищ, визначати їх причини та наслідки, навчити використовувати державно-правовий досвід для вирішення актуальних проблем сьогодення; розвивати пізнавальні інтереси студентів, викликати науковий інтерес до більш глибокого дослідження окремих фактів в історії державно-правової думки, спонукати до роботи з першоджерелами, працями вчених; виховувати національну свідомість.</p>

	<p>Основна мета засвоєння курсу полягає у: формуванні у студентів системних знань про етапи розвитку держави і права від найдавніших часів до сучасності, а також у розвитку вмінь аналізувати історико-правові явища, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки та застосовувати історичний державно-правовий досвід у професійній діяльності правоохоронця.</p> <p>Важливим є формування історико-правового мислення, наукового інтересу до першоджерел і правової спадщини, а також виховання поваги до національних правових традицій, державності та принципів законності.</p>
Завдання навчальної дисципліни	<p>Основними завданнями дисципліни «Історія держави та права» є:</p> <ul style="list-style-type: none"> - вивчення закономірностей виникнення, становлення та розвитку держави і права в Україні та зарубіжних країнах; - аналіз еволюції державних інститутів, механізмів державної влади та правоохоронних органів у різні історичні періоди; - дослідження процесів формування і функціонування правових систем, їх галузей та джерел права; - формування вмінь використовувати історико-правові знання для оцінки сучасних правових явищ і прийняття обґрунтованих рішень у сфері правоохоронної діяльності; - розвиток навичок роботи з історико-правовими джерелами, науковою літературою та нормативними актами; - сприяння усвідомленню ролі права і держави у забезпеченні правопорядку, захисті прав і свобод людини; - формування здатності прогнозувати тенденції розвитку державотворення та правоохоронної системи України на основі історичного досвіду. <p>Засвоєння дисципліни забезпечує формування професійної компетентності майбутніх фахівців у сфері правоохоронної діяльності, їх готовність діяти на засадах законності, справедливості та поваги до прав людини.</p>

Результати освітнього компонента				
Символ РН	Внаслідок вивчення ОК студент буде здатним продемонструвати такі результати навчання:	Посилання на символ ПРН	Методи викладання і навчання	Методи оцінювання досягнення РН
1	<p>Тема 1. Предмет, завдання та методи пізнання дисципліни «Історія держави та права»:</p> <p>розуміти предмет, методи та функції історії держави і права (ПРН1); оперувати базовими правовими категоріями та поняттями (ПРН3); здійснювати аналіз історико-правових джерел (ПРН8); формування навички відрізняти факт від оцінки; навчання аналізу історико-правових джерел; побудова первинних правових висновків (ПРН10); усвідомлювати значення історико-правових знань для сучасної правової системи (ПРН11).</p>	ПРН 1,3,8,10,11	Лекції, семінарські заняття, самостійне навчання, консультації, практичні роботи, наукові семінари	Екзамен, поточне оцінювання на семінарських / практичних заняттях

2	<p>Тема 2. Утворення Афініської держави та античних міст-держав Північного Причорномор'я та Приазов'я: аналізувати процеси державотворення в античному світі (ПРН1); характеризувати політичний устрій та право полісів (ПРН3); працювати з історичними джерелами античної доби (ПРН8); аналіз норм; виокремлення юридичних фактів (злочин, покарання, правовий статус); формування висновків щодо характеру права (ПРН10); оцінювати вплив античної правової традиції на сучасність (ПРН11).</p>	ПРН 1,3,8,10,11	Лекції, семінарські заняття, самостійне навчання, консультації, практичні роботи, наукові семінари	Екзамен, поточне оцінювання на семінарських / практичних заняттях
3	<p>Тема 3. Держава і право Візантії: розуміти особливості розвитку Візантійська імперія (ПРН1); аналізувати кодифікацію права (зокрема звід Юстиніана) (ПРН3); досліджувати джерела візантійського права (ПРН8); аналіз норм; виокремлення юридичних фактів (злочин, покарання, правовий статус); формування висновків щодо характеру права (ПРН10); оцінювати вплив візантійської правової системи (ПРН11).</p>	ПРН 1,3,8,10,11	Лекції, семінарські заняття, самостійне навчання, консультації, практичні роботи, наукові семінари	Екзамен, поточне оцінювання на семінарських / практичних заняттях
4	<p>Тема 4. Держава і право Польщі: характеризувати розвиток державності Польща (ПРН1); аналізувати стану систему та джерела права (ПРН3); здійснювати порівняльний аналіз правових систем (ПРН8); аналіз норм; виокремлення юридичних фактів (злочин, покарання, правовий статус); формування висновків щодо характеру права (ПРН10); розуміти вплив польського права на українські землі (ПРН11).</p>	ПРН 1,3,8,10,11	Лекції, семінарські заняття, самостійне навчання, консультації, практичні роботи, наукові семінари	Екзамен, поточне оцінювання на семінарських / практичних заняттях
5	<p>Тема 5. Держава і право франків: розуміти формування ранньофеодальної держави франків (ПРН1); аналізувати «Салічну правду» як джерело права (ПРН3); працювати з історико-правовими пам'ятками (ПРН8); аналіз норм; виокремлення юридичних фактів (злочин, покарання, правовий статус);</p>	ПРН 1,3,8,10,11	Лекції, семінарські заняття, самостійне навчання, консультації, практичні роботи, наукові семінари	Екзамен, поточне оцінювання на семінарських / практичних заняттях

	формування висновків щодо характеру права (ПРН10); оцінювати значення франкського права (ПРН11).			
6	Тема 6. Держава і право Австрії та Австро-Угорщини: характеризувати розвиток Австро-Угорщина (ПРН1); аналізувати конституційні акти та правову систему (ПРН3); досліджувати правове становище народів імперії (ПРН8); аналіз конституцій, кодексів, реформ; визначення юридичних фактів (прийняття конституції, революції, реформи); формування правових висновків щодо еволюції правових систем (ПРН10); оцінювати вплив на українські землі (ПРН11).	ПРН 1,3,8,10,11	Лекції, семінарські заняття, самостійне навчання, консультації, практичні роботи, наукові семінари	Екзамен, поточне оцінювання на семінарських / практичних заняттях
7	Тема 7. Держава і право Франції: аналізувати етапи розвитку Франція (ПРН1); характеризувати правові реформи (зокрема Наполеонівський кодекс) (ПРН3); здійснювати аналіз історичних документів (ПРН8); аналіз конституцій, кодексів, реформ; визначення юридичних фактів (прийняття конституції, революції, реформи); формування правових висновків щодо еволюції правових систем (ПРН10); оцінювати вплив французького права (ПРН11).	ПРН 1,3,8,10,11	Лекції, семінарські заняття, самостійне навчання, консультації, практичні роботи, наукові семінари	Екзамен, поточне оцінювання на семінарських / практичних заняттях
8	Тема 8. Держава і право Туреччини: розуміти розвиток Туреччина (ПРН1); аналізувати правову систему Османської імперії та реформ (ПРН3); досліджувати джерела мусульманського права (ПРН8); оцінювати трансформацію правової системи (ПРН11).	ПРН 1,3,8,10,11	Лекції, семінарські заняття, самостійне навчання, консультації, практичні роботи, наукові семінари	Екзамен, поточне оцінювання на семінарських / практичних заняттях
9	Тема 9. Держава та право США: характеризувати формування США (ПРН1); аналізувати Конституцію США та систему права (ПРН3);	ПРН 1,3,8,10,11	Лекції, семінарські заняття, самостійне навчання,	Екзамен, поточне оцінювання на семінарських

	працювати з правовими документами (ПРН8); оцінювати вплив американської правової моделі (ПРН11).		консультації, практичні роботи, наукові семінари	/ практичних заняттях
10	Тема 10. Держава і право Київської Русі: розуміти розвиток Київська Русь (ПРН1); аналізувати «Руську правду» (ПРН3); досліджувати історичні джерела (ПРН8); аналіз джерела «Руська правда»; виокремлення юридичних фактів (виникнення правовідносин, злочини, угоди); формування висновків щодо правового статусу населення; оцінка автономії та правового становища українських земель (ПРН10); оцінювати значення для української державності (ПРН11).	ПРН 1,3,8,10,11	Лекції, семінарські заняття, самостійне навчання, консультації, практичні роботи, наукові семінари	Екзамен, поточне оцінювання на семінарських / практичних заняттях
11	Тема 11. Українські землі у складі Великого князівства Литовського: аналізувати становище українських земель у Велике князівство Литовське (ПРН1); характеризувати правову систему (ПРН3); здійснювати аналіз джерел права (ПРН8); аналіз таких джерел, як «Руська правда», Литовські статuti; виокремлення юридичних фактів (виникнення правовідносин, злочини, угоди); формування висновків щодо правового статусу населення; оцінка автономії та правового становища українських земель (ПРН10); оцінювати вплив литовського права (ПРН11).	ПРН 1,3,8,10,11	Лекції, семінарські заняття, самостійне навчання, консультації, практичні роботи, наукові семінари	Екзамен, поточне оцінювання на семінарських / практичних заняттях
12	Тема 12. Право на українських землях (кін. XIV – сер. XVI ст.) та його кодифікація: розуміти розвиток права в литовсько-польський період (ПРН1); аналізувати Литовські статuti (ПРН3); працювати з правовими джерелами (ПРН8); аналіз таких джерел, як «Руська правда», Литовські статuti; виокремлення юридичних фактів (виникнення правовідносин, злочини, угоди); формування висновків щодо	ПРН 1,3,8,10,11	Лекції, семінарські заняття, самостійне навчання, консультації, практичні роботи, наукові семінари	Екзамен, поточне оцінювання на семінарських / практичних заняттях

	правового статусу населення; оцінка автономії та правового становища українських земель (ПРН10); оцінювати кодифікаційні процеси (ПРН11).			
13	Тема 13. Розвиток українського козацтва (XV ст. – 1657 р.): характеризувати становлення козацтва (ПРН1); аналізувати військово-адміністративну систему (ПРН3); досліджувати історичні джерела (ПРН8); аналіз таких джерел, як «Руська правда», Литовські статuti; виокремлення юридичних фактів (виникнення правовідносин, злочини, угоди); формування висновків щодо правового статусу населення; оцінка автономії та правового становища українських земель (ПРН10); оцінювати роль козацтва у державотворенні (ПРН11).	ПРН 1,3,8,10,11	Лекції, семінарські заняття, самостійне навчання, консультації, практичні роботи, наукові семінари	Екзамен, поточне оцінювання на семінарських / практичних заняттях
14	Тема 14. Боротьба Гетьманщини за автономію: аналізувати політичні процеси в Гетьманщина (ПРН1); характеризувати правову систему (ПРН3); досліджувати міжнародні договори (ПРН8); аналіз таких джерел, як «Руська правда», Литовські статuti; виокремлення юридичних фактів (виникнення правовідносин, злочини, угоди); формування висновків щодо правового статусу населення; оцінка автономії та правового становища українських земель (ПРН10); оцінювати причини втрати автономії (ПРН11).	ПРН 1,3,8,10,11	Лекції, семінарські заняття, самостійне навчання, Лекції, семінарські заняття, самостійне навчання, консультації, практичні роботи, наукові семінари	Екзамен, поточне оцінювання на семінарських / практичних заняттях
15	Тема 15. Українські землі під владою іноземних держав: розуміти особливості правового становища (ПРН1); аналізувати різні правові системи (ПРН3); здійснювати порівняльний аналіз (ПРН8); аналіз джерел; виокремлення юридичних фактів (виникнення правовідносин, злочини, угоди); формування висновків щодо правового статусу населення; оцінка автономії та	ПРН 1,3,8,10,11	Лекції, семінарські заняття, самостійне навчання, консультації, практичні роботи, наукові семінари	Екзамен, поточне оцінювання на семінарських / практичних заняттях

	правового становища українських земель (ПРН10); оцінювати вплив на національну правову традицію (ПРН11).			
16	Тема 16. Держава і право УНР та Української Держави (1917–1918): аналізувати процеси державотворення Українська Народна Республіка (ПРН1); характеризувати законодавство (ПРН3); працювати з універсалами та актами (ПРН8); аналіз універсалів, законів, конституційних актів; визначення юридичних фактів (проголошення держави, зміна форми правління); формування висновків щодо легітимності влади та причин її втрати (ПРН10); оцінювати значення для сучасної державності (ПРН11).	ПРН 1,3,8,10,11	Лекції, семінарські заняття, самостійне навчання, консультації, практичні роботи, наукові семінари	Екзамен, поточне оцінювання на семінарських / практичних заняттях
17	Тема 17. Держава і право ЗУНР та УНР доби Директорії: характеризувати діяльність Західноукраїнська Народна Республіка (ПРН1); аналізувати правову систему (ПРН3); досліджувати історичні документи (ПРН8); аналіз універсалів, законів, конституційних актів; визначення юридичних фактів (проголошення держави, зміна форми правління); формування висновків щодо легітимності влади та причин її втрати (ПРН10); оцінювати причини поразки (ПРН11).	ПРН 1,3,8,10,11	Лекції, семінарські заняття, самостійне навчання, консультації, практичні роботи, наукові семінари	Екзамен, поточне оцінювання на семінарських / практичних заняттях
18	Тема 18. Становлення радянської державності (1917–1929): аналізувати формування УСРР (ПРН1); характеризувати радянське право (ПРН3); досліджувати політику НЕП (ПРН8); аналіз нормативних актів радянського права; виокремлення юридичних фактів (репресії, націоналізація, реформи); формування критичних правових висновків щодо тоталітарної системи (ПРН10); оцінювати наслідки реформ (ПРН11).	ПРН 1,3,8,10,11	Лекції, семінарські заняття, самостійне навчання, консультації, практичні роботи, наукові семінари	Екзамен, поточне оцінювання на семінарських / практичних заняттях
19	Тема 19. Держава і право Радянської України (1930–1953):	ПРН 1,3,8,10,11	Лекції, семінарські	Екзамен, поточне

	розуміти тоталітарний режим (ПРН1); аналізувати законодавство періоду (ПРН3); працювати з історичними джерелами (ПРН8); аналіз нормативних актів радянського права; виокремлення юридичних фактів (репресії, націоналізація, реформи); формування критичних правових висновків щодо тоталітарної системи (ПРН10); оцінювати вплив репресій (ПРН11).		заняття, самостійне навчання, консультації, практичні роботи, наукові семінари	оцінювання на семінарських / практичних заняттях
20	Тема 20. Держава і право УРСР (1954–1990): аналізувати розвиток Українська РСР (ПРН1); характеризувати правову систему (ПРН3); досліджувати нормативні акти (ПРН8); аналіз нормативних актів радянського права; виокремлення юридичних фактів (репресії, націоналізація, реформи); формування критичних правових висновків щодо тоталітарної системи (ПРН10); оцінювати передумови незалежності (ПРН11).	ПРН 1,3,8,10,11	Лекції, семінарські заняття, самостійне навчання, консультації, практичні роботи, наукові семінари	Екзамен, поточне оцінювання на семінарських / практичних заняттях
21	Тема 21. Відродження незалежної України: аналізувати становлення Україна (ПРН1); застосовувати правові поняття (ПРН3); здійснювати аналіз сучасного законодавства (ПРН8); аналіз сучасного законодавства; встановлення юридичних фактів у державно-правових процесах; формування аргументованих правових висновків щодо реформ і розвитку держави (ПРН10); оцінювати сучасні правові доктрини (ПРН11).	ПРН 1,3,8,10,11	Лекції, семінарські заняття, самостійне навчання, консультації, практичні роботи, наукові семінари	Екзамен, поточне оцінювання на семінарських / практичних заняттях

Зв'язок з програмними результатами навчання	
Шифр програмного РН	Результати навчання цього ОК деталізують такі програмні результати навчання:
ПРН1	Розуміти історичний, соціальний, економічний, технологічний і культурний контексти розвитку правоохоронної діяльності
ПРН3	Розуміти та професійно застосовувати понятійний апарат права та правоохоронної діяльності.
ПРН8	Здійснювати пошук інформації у доступних джерелах, аналізувати і оцінювати її для повного та всебічного встановлення обставин, необхідних для виконання професійних завдань.

ПРН10	Виокремлювати юридично значущі факти і формувати обґрунтовані правові висновки.
ПРН11	Знати і розуміти сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

Формування та розвиток компетентностей	
Посилання на шифр комп-сті	Вивчення ОК передбачає формування та розвиток у студентів компетентностей:
ІК	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері правоохоронної діяльності.
ЗК1	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК5	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК11	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
СК1	Усвідомлення функцій держави у сфері правоохоронної діяльності, способів та механізмів реалізації цих функцій.
СК3	Здатність до критичного мислення та системного аналізу правових явищ.
СК4	Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати правову інформацію з різних джерел.
СК5	Здатність визначати придатні для юридичного аналізу факти, систематизувати одержані результати, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.

Технологія навчання	Змішане навчання (аудиторне навчання, поєднане із частковим застосуванням електронного навчання і дистанційних технологій)
---------------------	--

4. Програма та тематичний план освітнього компонента	
Програма освітнього компонента	<u>Історія держави та права</u> <u>History of the State and Law</u>

Лекційні заняття				
Символ одиниці змісту	Опис змісту навчання (теми)	Посилання на РН	ДФ год.	ЗФ год.
Тема 1.	Предмет, завдання та методи пізнання дисципліни «Історія держави та права».	ПРН 1,3,8,10,11	2	2
Тема 2.	Утворення Афінської держави та античних міст-держав Північного Причорномор'я та Приазов'я.	ПРН 1,3,8,10,11		
Тема 3.	Держава і право Візантії.	ПРН 1,3,8,10,11		
Тема 4.	Держава і право Польщі.	ПРН 1,3,8,10,11	2	
Тема 5.	Держава та право США.	ПРН 1,3,8,10,11	2	

Тема 6.	Держава і право Київської Русі.	ПРН 1,3,8,10,11	2	2
Тема 7.	Українські землі у складі Великого князівства Литовського та їх правове становище.	ПРН 1,3,8,10,11	2	
Тема 8.	Характеристика права на українських землях кінця XIV – середини XVI ст. та його кодифікація у Великому князівстві Литовському.	ПРН 1,3,8,10,11		
Тема 9.	Розвиток українського козацтва, його організація та боротьба за права українського народу (XV ст. – 1657 р.)	ПРН 1,3,8,10,11	2	
Тема 10.	Боротьба України-Гетьманщини за збереження своєї політичної автономії (друга пол. XVII ст. – перша пол. XVIII ст.).	ПРН 1,3,8,10,11	2	
Тема 11.	Суспільно-політичний лад і право на українських землях під владою іноземних держав.	ПРН 1,3,8,10,11	2	2
Тема 12.	Держава і право УНР та Української Держави (березень 1917–1918 рр.).	ПРН 1,3,8,10,11	2	
Тема 13.	Становлення радянської державності в Україні (1917–1929). Особливості здійснення нової економічної політики в УСРР.	ПРН 1,3,8,10,11		
Тема 14.	Відродження і розбудова незалежної Української держави на сучасному етапі.	ПРН 1,3,8,10,11	2	2
Усього			20	8

Практичні, семінарські, лабораторні заняття				
Символ одиниці змісту	Опис змісту навчання (теми)	Посилання на РН	ДФ год.	ЗФ год
Тема 1.	Предмет, завдання та методи пізнання дисципліни «Історія держави та права».	ПРН 1,3,8,10,11	2	2
Тема 2.	Утворення Афінської держави та античних міст-держав Північного Причорномор'я та Приазов'я.	ПРН 1,3,8,10,11		
Тема 3.	Держава і право Візантії.	ПРН 1,3,4,5		
Тема 4.	Держава і право Польщі.	ПРН 1,3,8,10,11	2	
Тема 5.	Держава та право США.	ПРН 1,3,8,10,11	2	
Тема 6.	Держава і право Київської Русі.	ПРН 1,3,8,10,11	2	
Тема 7.	Українські землі у складі Великого князівства Литовського та їх правове становище.	ПРН 1,3,8,10,11	2	
Тема 8.	Характеристика права на українських землях кінця XIV – середини XVI ст. та його кодифікація у Великому князівстві Литовському.	ПРН 1,3,8,10,11		

Тема 9.	Розвиток українського козацтва, його організація та боротьба за права українського народу (XV ст. – 1657 р.)	ПРН 1,3,8,10,11	2	
Тема 10.	Боротьба України-Гетьманщини за збереження своєї політичної автономії (друга пол. XVII ст. – перша пол. XVIII ст.).	ПРН 1,3,8,10,11	2	
Тема 11.	Суспільно-політичний лад і право на українських землях під владою іноземних держав.	ПРН 1,3,4,5	2	2
Тема 12.	Держава і право УНР та Української Держави (березень 1917–1918 рр.).	ПРН 1,3,8,10,11	2	
Тема 13.	Становлення радянської державності в Україні (1917–1929). Особливості здійснення нової економічної політики в УСРР.	ПРН 1,3,8,10,11		
Тема 14.	Відродження і розбудова незалежної Української держави на сучасному етапі.	ПРН 1,3,8,10,11	2	2
Усього			20	6

Самостійна робота				
Символ одиниці змісту	Опис змісту навчання (наприклад, теми або види навчальної активності)	Посилання на РН ОК	ДФ год.	ЗФ год.
Тема 1.	Предмет, завдання та методи пізнання дисципліни «Історія держави та права».	ПРН 1,3,8,10,11		3
Тема 2.	Утворення Афіньської держави та античних міст-держав Північного Причорномор'я та Приазов'я.	ПРН 1,3,8,10,11	2	3
Тема 3.	Держава і право Візантії.	ПРН 1,3,8,10,11	2	3
Тема 4.	Держава і право Польщі.	ПРН 1,3,8,10,11	2	3
Тема 5.	Держава і право франків.	ПРН 1,3,8,10,11	2	3
Тема 6.	Держава і право Австрії та Австро-Угорщини.	ПРН 1,3,8,10,11	2	3
Тема 7.	Держава і право Франції.	ПРН 1,3,8,10,11	2	3
Тема 8.	Держава і право Туреччини.	ПРН 1,3,8,10,11	2	3
Тема 9.	Держава та право США.	ПРН 1,3,8,10,11	2	3
Тема 10.	Держава і право Київської Русі.	ПРН 1,3,8,10,11	2	3
Тема 11.	Українські землі у складі Великого князівства Литовського та їх правове становище.	ПРН 1,3,8,10,11	2	3
Тема 12.	Характеристика права на українських землях кінця XIV – середини XVI ст. та його кодифікація у Великому князівстві Литовському.	ПРН 1,3,8,10,11	2	3
Тема 13.	Розвиток українського козацтва, його організація та боротьба за права українського народу (XV ст. –	ПРН 1,3,8,10,11	2	3

	1657 р.)			
Тема 14.	Боротьба України-Гетьманщини за збереження своєї політичної автономії (друга пол. XVII ст. – перша пол. XVIII ст.).	ПРН 1,3,8,10,11	2	3
Тема 15.	Суспільно-політичний лад і право на українських землях під владою іноземних держав.	ПРН 1,3,8,10,11	2	3
Тема 16.	Держава і право УНР та Української Держави (березень 1917–1918 рр.).	ПРН 1,3,8,10,11	2	3
Тема 17.	Держава і право ЗУНР та УНР доби Директорії.	ПРН 1,3,8,10,11	2	3
Тема 18.	Становлення радянської державності в Україні (1917–1929). Особливості здійснення нової економічної політики в УСРР.	ПРН 1,3,8,10,11	2	3
Тема 19.	Держава і право Радянської України 1930–1953.	ПРН 1,3,8,10,11	2	3
Тема 20.	Держава і право УРСР з 1954-1990 рр.	ПРН 1,3,8,10,11	2	3
Тема 21.	Відродження і розбудова незалежної Української держави на сучасному етапі.	ПРН 1,3,8,10,11	2	6
Усього			40	66

Індивідуальні завдання				
Символ одиниці змісту	Опис змісту індивідуального завдання	Посилання на РН ОК	ДФ год.	ЗФ год.
	<p>Індивідуальна робота студентів може включати: виконання конспекту наукової праці, есе, рефератів та тез наукових доповідей; термінологічних словників, схем; участь у студентських конференціях, конкурсах, олімпіадах, тощо; участь у роботі студентського наукового гуртка; анотацію прочитаної додаткової літератури з навчальної дисципліни, бібліографічний опис літератури тощо.</p> <p>Есе та/або реферат (доповідь) являє собою інформаційне повідомлення, результат індивідуальної думки та враження з поглибленого дослідження індивідуально обраної здобувачем теми (окремих питань навчальної дисципліни) та має бути підкріпленим науково-літературною базою та/або прикладами із практики.</p>	ПРН 1,3,8,10,11	10	10
Всього			10	10

5. Ресурси для навчання

Список основних джерел	Базова література
	<ol style="list-style-type: none"> Бандурка О. М., Швець Д. В., Бурдін М. Ю., Головка О. М. Історія держави і права зарубіжних країн : підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Бандурки. Харків : Майдан, 2020. 618 с. Гончаренко В.Д. Історія держави і права України: підруч. Київ: Право, 2019. 552 с.

3. Єрмолаєв В. М. Історія держави і права України: підручник. Х.: Право, 2021. 472 с.
4. Єфремова Н.В., Корнієнко І. В. Історія української юриспруденції. Навчально-методичний посібник. Одеса: Юридична література, 2020. 112 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/14771>
5. Історія держави і права зарубіжних країн (Середні віки). За редакцією Б. Й. Тищика. Львів, 2006. 384 с.
6. Історія держави і права зарубіжних країн: підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. М. Бандурки; [Бандурка О. М., Швець Д. В., Бурдін М. Ю., Головка О. М., та ін.; вступ. Слово О. М. Бандурки]. Харків: Майдан, 2020. 618 с.
7. Історія держави і права України. Курс лекцій / В.М. Щербатюк (кер. авт. кол.), П.П. Захарченко, О.В. Кузьминець та ін.; за ред. В.М. Щербатюка. Київ: Видавництво «Фенікс», 2018. 496 с.
8. Історія держави і права України: підручник / за заг. ред. д-ра юрид. наук. проф. О. М. Бандурки; [Бандурка О. М., Бурдін М. Ю., Гавриленко О. А. та ін.; вступ. слово О. М. Бандурки]; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2019. 448 с.
9. Історія держави і права України: підручник/ В.Д. Гончаренко, В.М. Єрмолаєв, В.О. Рум'янцев та ін.; за ред. В.Д. Гончаренко. Х.: Право, 2018.
10. Історія держави і права: підручник. За заг. ред. док. юрид. наук, проф. О.М. Бандурки / О. М. Бандурка, О.М. Головка, В.А. Греченко, І.А. Логвиненко та ін. Харків: Майдан, 2018. С. 569.
11. Історія держави та права України (схеми та таблиці): навчальний посібник / О. В. Шкуратенко та ін. К.: «Видавництво Людмила», 2020. 174 с. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/handle/123456789/18071>
12. Історія держави та права України: підручник для курсантів та студентів вищих навчальних закладів / О. М. Бандурка, М. Ю. Бурдін, О.М. Головка та ін. ; МВС України, Харк. нац. ун-т внутр. справ. Харків: Майдан, 2018. 616 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/2c4c8069-6261-4f04-8919-d9def3cbe9c5>
13. Кисляк Л. Н., Коваль І. В. Історія держави і права України: навчально-методичний посібник для організації практичних занять і самостійного вивчення дисципліни студентами Івано-Франківського юридичного інституту та фахового коледжу Національного університету «Одеська юридична академія». Івано-Франківськ: ІФЮІ НУ «ОЮА», 2020. 172 с.
14. Кисляк Л.Н. Правова спадщина України: Навчально-методичний посібник для студентів Івано-Франківського юридичного інституту Національного університету «Одеська юридична академія». Івано-Франківськ: ІФЮІ НУ «ОЮА», 2020. 240 с.
15. Страхов М. М. Історія держави і права зарубіжних країн. Харків, 2003. 415 с.
16. Тищик Б. Й., Бойко І. Й. Історія держави і права України. Академічний курс: підручник. Львів. нац. ун-т ім. Івана Франка. Київ: Ін Юре, 2015. 807 с.
17. Трофанчук Г. І. Історія держави та права України: навчальний посібник. К.: Юрінком Інтер, 2023. 568 с.
18. Хома Н. М. Історія держави та права зарубіжних країн : навчальний посібник. 3-тє видання, стереотипне. Львів : «Новий Світ-2000», 2026. 474 с. ISBN 966-7827-17-8.
19. Хрестоматія з історії держави і права України. У 2-х т. / За ред. В.Д. Гончаренка. Київ, 2003.
20. Шевченко А. Є., Кудін С. В. Історія держави і права України : навч.-метод. посіб. Вінниця : ТОВ «Твори» 2020. 688 с.

21. Аналітична записка Центру політико-правових реформ «Огляд судової реформи в Україні. Роль модельних судів». URL: pravo.org.ua/files/Sud/Reforma/Oglad_model%20sudu.doc.
22. Декларація прав національностей України: декларація Верховної Ради України від 01.11.1991 № 1771-XII. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 53. Ст. 799.
23. Договірно-правова база відносин співробітництва Україна – ЄС. URL: <http://www.mfa.gov.ua/mfa/ua/publication/content/63716.htm>
24. Загальна декларацією прав людини: декларація ООН від 10.12.1948 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
25. Заключний акт Народи з безпеки і співробітництва в Європі: акт ООН від 01.08.1975 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_055.
26. Закон України «Про вибори народних депутатів України» від 17 листопада 2011 р. № 4061-VI. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4061-17>
27. Закон України «Про вибори Президента України» від 5 березня 1999 р. № 474-XIV (в ред. Закону від 18 березня 2004 р. № 1630-IV). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/474-14>
28. Закон України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» від 23.12.1993 № 3781-XII URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12/ed20121119/> (дата звернення: 10.10.2018).
29. Закон України «Про комітети Верховної Ради України» від 4 квітня 1995 р. № 116/95-ВР (в ред. Закону від 22 грудня 2005 р. № 3277-IV) URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/116/95-вр>
30. Закон України «Про Раду національної безпеки і оборони України» від 5 березня 1998 р. № 183/98-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/183/98-%D0%B2%D1%80>
31. Закон України «Про Регламент Верховної Ради України» від 10 лютого 2010 р. № 1861-VI (із змін.) URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-17>
32. Закон України «Про статус народного депутата України» від 17 листопада 1992 р. № 2790-XII (в ред. Закону 2001 р.) (із змін.) URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2790-12>
33. Закон України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» від 23 грудня 1997 р. № 776/97-ВР. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр>
34. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
35. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР зі змінами. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
36. Міжнародна конвенція з ліквідації всіх форм расової дискримінації: конвенція ООН від 21.12.1965 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_105.
37. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: пакт ООН від 16.12.1966 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
38. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права: пакт ООН від 16.12.1966 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_042.
39. Паризька хартія для нової Європи: хартія ОБСЄ від 21.11.1990 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_058.
40. Питання Ради з питань судової реформи: Указ Президента України від 08.04.2014 № 1188-VII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826/2014>. 292

41. Питання Ради з питань судової реформи: Указ Президента України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/826/2014>.
42. Про Вищу Раду Правосуддя: Закон України від 21.12.2016 № 1798-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19>.
43. Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України та інших законодавчих актів: Закон України від 03.10.2017 № 2147-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2147-19>
44. Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя): Закон України від 02.06.2016 р. № 1401-VIII URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1401-19>.
45. Про внесення змін до Конституції України (щодо стратегічного курсу держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору): закон України від 07.02.2019 № 2680-VIII.
46. Про господарські суди: Закон України від 04.06.1991 № 1142- XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1142-12>.
47. Про граничну чисельність працівників апарату апеляційних та місцевих загальних судів: розпорядження Кабінету Міністрів України від 26.06.2007 р. № 486-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/486-2007-р>.
48. Про державний суверенітет України: декларація України від 16.07.1990 № 5-XII. Відомості Верховної Ради УРСР. 1990. № 31. Ст. 429.
49. Про державну виконавчу службу: Закон України від 24.03.1998 р. № 202/98-ВР. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/202/98-вр>.
50. Про доступ до судових рішень : закон України від 22.12.2005 р. № 3262-IV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3262-15>.
51. Про забезпечення права на справедливий суд: Закон України від 12.02.2015 № 192-VIII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/192-19>.
52. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: закон України від 01.07.2010 № 2411-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>.
53. Про зміни і доповнення до Конституції (Основного Закону) Української РСР: Закон від 24.10.1990 № 404-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/404-12>.
54. Про кваліфікаційні комісії, кваліфікаційну атестацію і дисциплінарну відповідальність суддів судів України: Закон України від 02.02.1994 № 3781-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3911-12>.
55. Про Конституційний Суд України: Закон України від 03.06.1992 № 2400-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2400-12>.
56. Про міжнародні договори України від 29.06.2004 № 1906-IV // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1906-15>.
57. Про органи суддівського самоврядування: Закон України від 02.02.1994 № 3909-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3909-12>.
58. Про основні напрямки внутрішньої і зовнішньої політики СРСР: постанова першого З'їзду народних депутатів СРСР від 17.09.1989 р. № 218 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/ru/218-89-п>.
59. Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянинуві незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду: Закон України від 01.12.1994 р. № 266/94-ВР 218
60. Про правонаступництво України: закон України від 12.09.1991 № 1543-XII. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 46. Ст. 617.
61. Про проголошення незалежності України: постанова Верховної Ради України від 24.08.1991 № 1427-XII. Відомості Верховної Ради України. 1991. № 38. Ст. 502.
62. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 травня 2018 року «Про припинення дії для України окремих міжнародних договорів,

	<p>укладених у рамках Співдружності Незалежних Держав»: Указ Президента України від 19.05.2018 № 139/2018. Офіційний вісник Президента України. 2018. № 13. С. 4.</p> <p>63. Про створення Співдружності Незалежних Держав: міжнародна угода Співдружності Незалежних Держав від 08.12.1991. Зібрання чинних міжнародних договорів України. 1990–1991. № 1. С. 290.</p> <p>64. Про судоустрій України: Закон України від 07.02.2002 р. № 3018-III. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/3018-14.</p> <p>65. Угода про Асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони: міжнародна угода від 27.06.2014 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011.</p>
--	--

Список допоміжних джерел	<p><i>Допоміжна</i></p>
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Lesya Nestorivna Kyslyak. Історіософський аспект державотворчих процесів в Україні ХХ–ХХІ століть. <i>Historiosophical Aspect of State Building Processes in Ukraine of the XX–XXIst Centuries. SECTION 7. P.99-125. Philosophy of science in the historical-philosophical dimension : Scientific monograph.</i> Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2025. 384 p. ISBN 978-9934-26-469-6. URL: http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/588 //http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/588/15817/33375-1 2. Актуальні проблеми європейської інтеграції та євроатлантичного співробітництва України. Дніпро: ДРІДУ НАДУ, 2017. 324 с. 3. Аніщук Н. В., Горяга О. В. Взаємодія гендерної історії з історією держави і права. <i>Юридичний науковий електронний журнал.</i> 2023. № 6. С. 748–750. URL: http://www.lsej.org.ua/6_2023/178.pdf 4. Аніщук Н. В., Горяга О. В. Впровадження гендерного підходу в історії держави і права. <i>Право та державне управління.</i> 2023. № 2. С. 424–428. URL: http://pdujournal.kpu.zp.ua/archive/2_2023/61.pdf 5. Артёмов І. Український вимір європейської та євроатлантичної інтеграції. Навчальний посібник. Ужгород: Ліра, 2008. 332 с. 6. Бабінова О. В. Розвиток місцевого самоврядування в Україні на сучасному етапі реформування: проблеми та пріоритети. <i>Вісник Національної академії державного управління при Президенті України.</i> 2008. № 4. С. 132–138. 7. Беззуб І. Сучасний стан і перспективи української євроінтеграції URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1209:such-asnij-stan-i-perspektivi-ukrajinskoji-evrointegratsiji&catid=8&Itemid=350 8. Безносок О. П. Зародження українського конституціоналізму та роль діяльності Кирило-Мефодіївського товариства в його становленні. <i>Європейські перспективи.</i> Науково-практичний журнал. 2022. № 4. С. 56-62. 9. Безносок О. П., Юрчишин Н. Г. Права людини у праві Європейського Союзу. <i>Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-ти річчя проголошення незалежності України та 25-ти річчя прийняття Конституції України): матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 21 травня 2021 р.).</i> // Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса: Фенікс, 2021. Т. 1. С. 339-342. 10. Білецький Л. Т. Руська Правда й історія її тексту. <i>Антологія української юридичної думки.</i> В 6 т./ Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. Том 2: <i>Історія держави і права України: Руська Правда.</i> К., 2002. 11. Бойко І. Розвиток європейських традицій місцевого самоврядування у

- Галичині. *Право України*, 2007. №5.
12. Борисова Ю. Європейська інтеграція. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Юридичні науки». 2013. № 1. С. 37 – 42.
 13. Гамбург Л. Формування судової компетенції гетьмана і старшинських рад в козацькому судоустрої Війська Запорізького. *Право України*, 2005. №1.
 14. Горяга О.В., Остапенко Т.О. Загальнокримінальні засади дослідження системи законодавства про державні злочини на українських землях у післяреволюційний період. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції* № 3. Дніпро, 2022, С. 12–16. URL: <http://apnl.dnu.in.ua/arkhiv?vd=115> URL: <http://www.lsej.org.ua/index.php/arkhiv-nomeriv>
 15. Гриценко В. Г. Компетенція правоохоронних органів. Наукові записки. Серія: право. 2018. Вип. 4. С.64-69.
 16. Грובהва В. П. Система місцевого самоврядування в Україні: проблеми теорії і практики: дис. ... др-а юрид. наук: 12.00.02 / Харківський національний університет внутрішніх справ. Харків, 2013. 415 с.
 17. Гураль П. Органи самоврядування у містах Київської Русі. *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*. Матеріали VII регіональної науково-практичної конференції 13-14 лютого 2001. Львів, 2001.
 18. Єфремова Н. Права людини та громадянина у конституційних актах Української Народної Республіки. *Юридичний вісник* № 3/2021. Одеса: Гельветика. С. 7–14. URL: <http://yurvisnyk.in.ua>
 19. Єфремова Н. В. Особливості формування ідеї захисту прав людини у містах-державках Шумеру. *Юридичний вісник* № 5 2022 р. С. 9–18. URL: <http://yurvisnyk.in.ua/index.php/yuridichnij-visnik-5-2022.html>
 20. Єфремова Н.В., Корнієнко І.В. Науково-педагогічна діяльність Миколи Розенталя в умовах політичних утисків і терору в СРСР. *Юридичний вісник* № 2/2023. Одеса: Гельветика. С. 193–204. URL: <http://yurvisnyk.in.ua>
 21. Єфремова Н.В., Корнієнко І. В., Горяга О. В. Порушення права людини на свободу наукової творчості в історичній науці УРСР 1920–1940-х років. *Юридичний науковий електронний журнал*, 2023. № 7., с. 530–535
 22. Калінкін А. С. Конституційна реформа у сфері децентралізації державної влади: проблеми теорії та практики: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.02 / Міжрегіональна академія управління персоналом. Київ, 2016. 198 с.
 23. Кисляк Л. Конституція Пилипа Орлика – важлива пам'ятка правової культури України XVIII століття. *Правова система України: сучасний стан та актуальні проблеми*. Матеріали Першої міжрегіональної року). м. Івано-Франківськ: Голіней О.М., 2012. С.11 – 15.
 24. Кисляк Л. Н. Державотворча ідея та політична етика національного чину в умовах війни: концепція Юрія Липи та сучасний український досвід. *Актуальні проблеми політики: збірник наукових праць*. Одеса, 2026. №77 (2026).
 25. Кисляк Л. Н., Коваль І. В. «Священна війна» – доктрина єдності єпископів РПЦ та путінського режиму. *Наука, освіта та технології: тенденції, виклики, перспективи: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції* (м.Тампере, Фінляндія, 27 квітня 2024 р.). Tampere, Finland: Scholarly Publisher ICSSH, 2024. С. 16-18 // International scientific-practical conference «Science, education and technology: trends, challenges, prospects»: conference proceedings (Tampere, Finland, April 27, 2024). Tampere, Finland: Scholarly Publisher ICSSH, 2024. 59 pages. pp. 16-18. UDC 37:082.2(06). URL: <https://drive.google.com/file/d/1iqi6ogzsjg2DgRYSbicSFOLSJmtKTQ9S/view> // <https://www.economics.in.ua/2024/04/27-2024.html>
 26. Кисляк Л. Н., Коваль І. В. Від історичної та духовної єдності «братніх народів» до геноциду українців. *Російсько-українська війна (2014-2022): історичні,*

- політичні, культурно-освітні, релігійні, економічні та юридичні аспекти: колективна наукова монографія. From historical and spiritual unity of «brotherly peoples» to the genocide of ukrainians. Рига, Латвія: Izdevniecība «Baltija Publishing», 2022. 1421 с. С. 932-945. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/237/6333/13369-1>
27. Кисляк Л. Н., Коваль І. В. Екзистенційний вибір УПЦ МП у період військової агресії Російської Федерації. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права)*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 17 червня 2022 р.). URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/75>
28. Кисляк Л. Н., Коваль І. В. Корупція в оборонному відомстві – вагома загроза національній безпеці України. *Проблеми, пріоритети та перспективи розвитку науки, освіти і технологій в XXI столітті*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (м. Кременчук, Україна, 15 лютого 2024 р.). Кременчук: ЦФЕНД, 104 с. С. 94-95. ISBN 978-617-8231-47-7. URL: <https://www.economics.in.ua/2024/02/15-02.html>
29. Кисляк Л. Н., Коваль І. В. Перемога України у війні з Російською Федерацією, як свідчення доміанти демократії та свободи у сьогодишньому глобалізованому світі. *Роль науки та освіти в забезпеченні сталого розвитку*: матеріали 4-ої міжнародної наукової конференції (м. Катовіце, Польща, 12-13 січня 2023 р.). URL: <http://www.wydawnictwo.wst.pl/uploads/files/33ba92a74a7c70f8ce3859b114f45150.pdf>
30. Кисляк Л. Н., Коваль І. В. Православна церква України та громадянське суспільство – проблеми та перспективи розвитку. *Збірник наукових праць «Гілея: науковий вісник»* / гол. ред. В. М. Вашкевич. К.: ВІР УАН, 2021. Випуск 161. С. 27-32. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2021_161
31. Кисляк Л. Н., Коваль І. В. Рашизм як генеза путінізму. *Збірник наукових праць «Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії»*. Львів, 2022. №42 (2022). С. 239-245. URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/42_2022/31.pdf (<http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/uk/2022-42>)
32. Кисляк Л. Н., Коваль І. В. Ретроспективний огляд Синодального періоду українського православ'я. *Культурологічний альманах*. Київ: Український державний університет імені Михайла Драгоманова. Видавничий дім «Гельветика», 2024. № 1 (9). 446 с. С. 21-28. ISSN 2786-7250. DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.1.3>. URL: <https://almanac.npu.kiev.ua/index.php/almanac/article/view/313/292> // <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.1.3>
33. Кисляк Л. Н., Коваль І. В. Ретроспективний погляд на сталінське відновлення діяльності Російської православної церкви. *Культурологічний альманах*. Київ: Український державний університет імені Михайла Драгоманова. Видавничий дім «Гельветика», 2024. № 3 (11). 388 с. С. 4-11. ISSN 2786-7250 (Online). DOI: <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2024.3.1> URL: <https://almanac.npu.kiev.ua/index.php/almanac/article/view/422/396> // <https://almanac.npu.kiev.ua/index.php/almanac/issue/view/11/12>
34. Кисляк Л. Н., Коваль І. В. Сучасний статус православної церкви в Україні. *Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-ти річчя проголошення незалежності України та 25-ти річчя прийняття Конституції України)*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції у 2 т. (м. Одеса, 21 травня 2021 р.). / за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Т. 1.

- С. 182-184. URL: <https://hdl.handle.net/11300/15372>:
<http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/>
35. Кисляк Л. Н., Коваль І. В. Турбулентність Української православної церкви Московського патріархату в сучасних українських реаліях. *Дослідження актуальних проблем сучасного суспільства з позицій історії, політології, соціології та філософії*: матеріали міжнародної наукової конференції (м. Рига, Латвійська Республіка, 30-31 серпня 2022 р.). С.92-96. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/view/249/7010/14584-1//DOI> <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-236-4-22>. ISBN 978-9934-26-236-4
36. Кисляк Л. Н., Коваль І. В., Кучера А.М. Історичне коріння «руського міра» в державницькій традиції московського православ'я. *Культурологічний альманах*. Київ: Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, 2023. № 1. 244 с. С. 9-16. URL: <https://almanac.npu.kiev.ua/index.php/almanac/issue/view/5//https://almanac.npu.kiev.ua/index.php/almanac/article/view/134/125>. ISSN 2786-7250. DOI <https://doi.org/10.31392/cult.alm.2023.1.2>
37. Кисляк Л. Н., Коваль І.В. Російська окупаційна депортація як злочин геноциду українського народу. *Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових освітніх та технологічних рішень*: у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 травня, 2023 р.) / за заг. ред. С.В. Ківалова. Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. Т.1. С. 184-187. 790 с. ISBN 978-617-8263-39-3 (т. 1). URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/26089/>
38. Кисляк Л., Коваль І. Російсько-українська війна 2022-2023 років – реалізація імперських амбіцій путінського режиму. *Збірник наукових праць «Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії»*. Львів, 2023. № 46 (2023). С. 297-304. URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/46_2023/37.pdf. DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.46.37>
39. Кисляк Л., Коваль І., Кучера А. Діалектичний зв'язок національно-визвольної боротьби початку ХХ століття з церковно православним рухом. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. Львів, 2024. Випуск 52. С. 362-370. URL: <http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/uk/2024-52>. DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2024.52.45>. http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/52_2024/47.pdf
40. Коритко Л. Я. Доктринальні особливості взаємодії правових культур в добу Середньовіччя та Відродження. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2020, № 4. С. 142-146 <https://doi.org/10.32850/sulj.2020.4.24>
41. Крупіна Н. А. Еволюція інституту місцевого самоврядування. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2010. № 37. С. 58-64.
42. Мамедова А. Е. Система джерел права Туреччини. *Правова держава*. № 27 (2017). С. 12–19.
43. Манюк, П. Т. Право вето Президента України у контексті правової охорони Конституції України. *Порівн.-аналіт. право*. 2013. № 3–2. С. 87-89.
44. Мартинюк Р. С. Конституційно-правовий статус Президента України та Кабінету Міністрів України: пошук оптимальної моделі компетенційних взаємозв'язків. *Публічне право*. 2016. № 4 (24). С. 66-75.
45. Мацькевич М. Рецепція австрійської державно-правової культури в Галичині в 1771-1918 рр. *Право України*, 2007.- №6.
46. Мороз Н. Розвиток місцевого самоврядування як інституту громадянського суспільства в Україні (1990 – 2000 роки). *Сіверянський літопис*. 2017. № 1-2. С. 243-249.
47. Мочульська М. Основні типи сучасного розуміння правової доктрини. *Вісник Львів. ун-ту. Серія юридична*. 2012. Вип. 56. С. 44-52.

48. Овакімян М. Становлення та розвиток місцевого самоврядування в Україні. *Visegrad Journal on Human Rights*. 2017. 2/1. С. 151-156.
49. Окиншевич А. Центральні установи України-Гетьманщини XVII-XVIII ст. Ч. II. Рада старшини // Антологія української юридичної думки. В 6 т./ Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. Том 3: Історія держави і права України: козацько-гетьманська доба. Київ, 2003.
50. Остапенко Т.О., Горяга О.В. Загальнокримінальні засади дослідження системи законодавства про державні злочини на українських землях у післяреволюційний період. *Актуальні проблеми Вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 3. С. 12–17.
51. Палагнюк Ю. Поняття «Європейська інтеграція» в державному управлінні. *Актуальні проблеми державного управління, педагогіки та психології*. 2011. № 2. С. 110–115.
52. Сокур Ю. Торгівля та підприємництво у Запорозькій січі і гетьманській Україні. *Право України*, 2004. №5.
53. Тимошук О.В. Охоронний апарат Української держави (квітень-грудень 1918 р.). Харків, 2000.
54. Українське законодавство партисипації (участі громадян у формуванні й реалізації державної, регіональної та місцевої політики. Львів : ЛРІДУ НАДУ, 2018. 300 с.
55. Універсали українських гетьманів від Івана Виговського до Івана Самойловича (1657 1687) / Упоряд.: І. Бутич, В. Ринсевич, І. Тесленко; Ред. кол.: П. Сохань (голова), Г. Боряк, В. Брехуненко, І. Бутич (заст. голови), Я. Дашкевич, О. Купчинський, О. Маврін, Ю. Мицик, О. Музичук, О. Романів, В. Смолій, Ю. Шемшученко. Ін. укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського; НТШ; Центральний державний історичний архів України. Київ; Львів, 2004. 1118 с.
56. Фрицький, Ю. О. Державна влада в Україні: становлення, організація, функціонування. Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Дніпропетровськ: Ліра ЛТД, 2006. 359 с.
57. Хрестоматія з історії держави і права України: у 2-х т.: навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищих закл. освіти / за ред. В.Д. Гончаренка; уклад.: В.Д. Гончаренко та ін.; Академія правових наук України, Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого. 2-е вид., переробл. і допов. К.: Ін Юре, 2000. Т. 1: З найдавніших часів до початку ХХ ст. 2000. 472 с.
58. Чабах О. Правова гармонізація як необхідна складова євроінтеграційних процесів України. *Юридичний вісник*. 2014. № 3. С. 46-50.
59. Чубатий М.А. Княжа Русь-Україна та виникнення трьох східнослов'янських націй // Антологія української юридичної думки. В 6 т./ Редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова) та ін. Том 2: Історія держави і права України: Руська Правда. Київ, 2002.
60. Шершенькова В. А., Попсуєнко Л. О. Перша кодифікація права в радянській Україні (20-ті рр. ХХ ст.) *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 4. С. 82–84. URL: http://www.lsej.org.ua/4_2021/20.pdf
61. Шершенькова В. А. Загальна характеристика кодифікації законодавства УРСР (50–80-ті рр. ХХ ст.). *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 6. С. 58–60. URL: http://lsej.org.ua/6_2023/11.pdf
62. Шершенькова В. А. Правове регулювання сімейних відносин в Україні (70–80-ті рр. ХХ ст.). Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів ХХІ століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень: Міжн. наук.-практ. конф. Одеса, 2023. Т. 1. С. 126–129. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/25887>
63. Шершенькова В. А. Правове регулювання сімейних відносин в Україні (70–80-ті рр. ХХ ст.). Європейські орієнтири розвитку України в

	<p>умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень: Міжн. наук.-практ. конф. Одеса, 2023. Т. 1. С. 126–129. URL: http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/25887</p> <p>64. Шершенькова В.А., Шершеньков В. С. Кримінальна відповідальність козаків за звичаєвим правом. Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття. 2022. URL: http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/18132</p>
--	--

Інформаційні ресурси в Інтернеті	<i>Інтернет-ресурси:</i>
	<ol style="list-style-type: none"> 1. Офіційний сайт Верховної Ради України: www.zakon.rada.gov.ua 2. Урядовий портал України: http://www.kmu.gov.ua 3. Сайт нормативно-правових документів Кабінету Міністрів України: www.kmu.gov.ua 4. Офіційний веб-портал судової влади: www.scourt.gov.ua 5. Офіційний сайт Міністерства Юстиції України: https://minjust.gov.ua/ 6. Офіційний сайт Міністерства внутрішніх справ України: http://www.mvs.gov.ua 7. Офіційний сайт Генеральної прокуратури України: http://www.gp.gov.ua 8. Правознавець: Електронна бібліотека юридичної літератури: http://pravoznavec.com.ua 9. Електронна онлайн бібліотека: http://ualib.com.ua/ 10. Електронна бібліотека підручників: http://info-library.com.ua/ 11. Підручники онлайн: http://books.br.com.ua/ 12. Інститут законодавства Верховної Ради України: http://instzak.rada.gov.ua 13. Книжкова палата України імені Івана Федорова: http://www.ukrbook.net/ 14. Національна академія правових наук України: http://www.aprnu.kharkiv.org/ 3. 15. Національна історична бібліотека України: http://www.dibu.kiev.ua/ 16. Національна парламентська бібліотека України. www.nplu.org/ 17. Харківська державна наукова бібліотека України імені В. Короленка: http://korolenko.kharkov.com/ 18. Наукова бібліотека ім. В. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка: http://www.library.univ.kiev.ua/ukr/title4.php3 19. Наукова бібліотека Львівського національного університету імені Івана Франка: http://library.lnu.edu.ua/bibl/ 20. Львівська національна наукова бібліотека імені В. Стефаніка: http://www.library.lviv.ua/ 21. Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого: https://nlu.org.ua/ 22. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, електронні фахові видання: http://www.nbu.gov.ua/

6. Контрольні заходи	
Методи	Поточний контроль знань здійснюється під час проведення

діагностики знань (контролю)	<p>практичних занять і має на меті перевірку рівня знань студентів.</p> <p>Методи поточного контролю: Усне опитування здобувачів вищої освіти, вирішення практичних завдань, тестові завдання, проектний метод (складання типових документів); кейс-метод, ситуаційні завдання, ділові ігри, наукова доповідь, реферати, усне повідомлення, індивідуальне опитування; робота у групах; ділова гра, розв'язання ситуаційних завдань.</p> <p>Проміжний контроль. Проводиться після вивчення відповідних тем або блоку тем з метою з'ясування ступеню засвоєності здобувачами вищої освіти відповідного об'єму опрацьованого та вивчення матеріалу та подальшої оцінки рівня отриманих знань.</p> <p>Форми проведення проміжного контролю: контрольна робота, колоквіум.</p> <p>Індивідуальне завдання. Підготовка есе, реферату (тез доповіді) або презентації з питань, що розглядаються на лекційних та практичних заняттях. Аналіз законодавства та судової практики. Здобувач освіти самостійно обирає об'єкт та предмет дослідження.</p> <p>Аналітичний (критичний) огляд наукових публікацій за заданою тематикою та підготовка доповіді, у якій дається зведена характеристика певного питання, проблеми, теми, що базується на інформації, здобутій із документів.</p> <p>Підсумковий контроль. Проводиться у формі екзамену.</p>
------------------------------	---

Схема нарахування балів (складові оцінювання результатів навчання)			
Пункт оцінки	% підсумкової оцінки або максимальна оцінка в балах	Групове чи індивідуальне оцінювання	Посилання на РН
Поточний контроль, разом, у т.ч.:	60		
• усне опитування	30	Групове та індивідуальне	ПРН 1,3,8,10,11
• індивідуальні завдання	15	Індивідуальне	ПРН 1,3,8,10,11
• вирішення практичних завдань	15	Індивідуальне	ПРН 1,3,8,10,11
Підсумковий контроль, разом, у т.ч.:	40		
• письмова компонента	20	Індивідуальне	ПРН 1,3,8,10,11
• усна компонента	20	Індивідуальне	ПРН 1,3,8,10,11,14,18,19
Разом за дисципліну	100		

Шкала та критерії оцінювання

Сума балів за 100-бальною	Оцінка в ЄКТС	Значення оцінки ЄКТС	Критерії оцінювання	Оцінка за національною шкалою	
				Екзамен	Залік

шкало ю					
90-100	A	відмінно	Здобувач вищої має глибокі і системні знання, вміє узагальнювати теоретичний матеріал, співвідносити загальні знання з конкретними ситуаціями; засвідчив уміння критично оцінювати варіантні підходи щодо сутності норм та уявлень; оволодів навиками аналізувати, моделювати та адекватно оцінювати ситуацію; обізнаний з науковими працями вітчизняних та зарубіжних спеціалістів в даній галузі; матеріал викладає логічно, послідовно та переконливо; самостійно розкриває власні обдарування і нахили	відмінно	Зараховано
82-89	B	дуже добре	Здобувач вищої освіти вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці, вільно розв'язує вправи і задачі у стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, кількість яких незначна.	добре	
74-81	C	добре	Здобувач вищої освіти вміє зіставляти, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача; в цілому самостійно застосовувати її на практиці; контролювати власну діяльність; виправляти помилки, серед яких є суттєві, добирати аргументи для підтвердження думок.		
64-73	D	задовільно	Здобувач вищої освіти відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень; з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, виправляти помилки, серед яких є значна кількість суттєвих.	задовільно	
60-63	E	достатньо	Здобувач вищої освіти володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні.		
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання семестрового контролю	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.	незадовільно	Не зараховано
0-34	F	Незадовільний з обов'язковим повторним вивченням залікового кредиту	Здобувач вищої освіти володіє матеріалом на рівні елементарного розпізнання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів.		

7. Інші застереження щодо вивчення освітнього компонента

Вимоги викладача:	<p>Регулярне відвідування практичних занять, попереднє ознайомлення з рекомендованою літературою, виконання практичних завдань, використання мультимедійних технологій для представлення результатів аналізу матеріалів практичних занять та рекомендованої літератури є необхідною умовою.</p> <p>Користування електронними пристроями (телефони, планшетні ПК тощо) під час аудиторної роботи дозволяється тільки з дозволу викладача та з відповідною до навчального курсу метою.</p>
-------------------	--

Припущення
основних проблем,
пов'язаних з
реалізацією курсу

Вивчення дисципліни «Історія держави та права» може супроводжуватися певними проблемами, які пов'язані зі складністю історичних процесів, великою кількістю правових джерел та специфікою їхнього аналізу. Ось основні припущення щодо труднощів, з якими можуть стикатися студенти:

1. Великий обсяг інформації

- Необхідність запам'ятовувати значну кількість дат, подій, правових актів.
- Складність вивчення розвитку державних та правових інституцій у різні історичні періоди.

2. Відсутність зв'язку з сучасністю

- Деякі студенти не бачать практичного застосування історичних знань у правничій діяльності.
- Складність у розумінні значення історичних правових систем для сучасного законодавства.

3. Труднощі у аналізі історичних правових джерел

- Необхідність працювати з архаїчними юридичними термінами та текстами.
- Відмінності між давніми та сучасними правовими поняттями.

4. Суперечливість історичних фактів

- Різні підходи до трактування подій у різних наукових школах.
- Політична заангажованість деяких історичних джерел.

5. Відсутність міждисциплінарного підходу

- Недостатня інтеграція історичних знань із сучасними правовими дисциплінами.
- Проблеми з розумінням взаємозв'язку історичних подій та їхнього впливу на правову систему.

6. Труднощі у використанні іноземних джерел

- Багато історичних правових документів написані старими або іноземними мовами.
- Проблеми з правильним перекладом і тлумаченням правових норм минулих століть.

7. Відсутність практичного застосування

- Вивчення дисципліни часто обмежується теоретичним матеріалом без практичних завдань.
- Недостатня кількість аналізу історичних судових процесів, документів, конституцій.

Варіанти вирішення цих проблем:

- Використовувати інтерактивні методи навчання (історичні реконструкції, моделювання судових процесів минулого).
- Пояснювати зв'язок історичних правових норм із сучасними законодавчими актами.
- Залучати порівняльний аналіз різних правових систем для кращого розуміння їхньої еволюції.
- Використовувати аудіовізуальні матеріали (документальні фільми, віртуальні екскурсії).